

PROF. DR. HARUN GÜNGÖR'ÜN TÜRK HALKBİLİMİ ÇALIŞMALARINDAKİ YERİ*

*Seyit GEZER***

*“Anadolu’nun küçük bir Türkmen köyünden çıkıp
Uluslar arası üne sahip bir bilim adamı olma
başarısını gösteren Harun Güngör sözü dinlenir,
aşı yenir, sorulduğunda cevap alınır bir insandır.”*

*(Prof. Dr. Harun Güngör Armağanı-
Mustafa ARGUNŞAH/ Mustafa ÜNAL)*

ÖZET

İlk ürünleri insanlık ile yaşıt olan ve 19. yüzyılda **milli ruh** etrafında birleşen Avrupalı milletler arasındaki çalışmalarda ortaya çıkan “folklor”, bir bilim dalının adı olarak Türkiye’de ilk kez 20. yüzyılın başlarında kullanılmıştır. Folklor, ülkemizde ancak son dönemlerde müstakil bir bölüm hüviyeti kazanabilmiştir. Etnoloji, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, edebiyat, psikoloji, linguistik, ilahiyat, tarih, dinler tarihi, sanat tarihi, coğrafya, tıp, hukuk vb. farklı disiplinlerle dolaylı ya da doğrudan ilişkisi bulunan halkbilimi Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı içerisinde incelenemeyecek kadar zengin bir bilim dalıdır. Bu makalede asıl uzmanlık alanı dinler tarihi olmasının yanında aynı zamanda bir halkbilimci olan Prof. Dr. Harun Güngör’ün yaptığı çalışmaları bir bütün hâlinde ele alıp, tasnif ettikten sonra değerlendirmek amaçlanmıştır. Prof. Dr. Harun Güngör, deskriptif metot ile birlikte doğru portre çizebilmek için gözlem tekniğini de kullanmıştır. Bunların yanı sıra mukayeseli metodu da eserlerinde kullanan Güngör’ün en önemli özelliği ise araştırmalarını bilimsel titizlik içerisinde yapmasıdır. O’nun çalışmaları incelendiğinde dikkat çekici başka bir husus ise gereksiz teferruatlardan kaçınmış olmasıdır. “Türk Dünyası”na hizmet etmeyi görev bilen Güngör, Türkistan coğrafyasının farklı şehirlerinde bulunmuş, Türkiye’de olduğu gibi oralarda da ilmi ve kültürel çalışmalar yapmış ve üniversite kürsülerinde verdiği derslerle yüzlerce Türk öğrencisi yetiştirmiştir. Kitapları, makaleleri, bildirileri, derlemeleri, verdiği dersler, yönettiği yüksek lisans/doktora tez çalışmaları ve yetiştirdiği öğrenciler ile Prof. Dr. Harun Güngör’ün halkbilimciler arasında da önemli bir yeri vardır.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğrenci-Doktora, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: gezerseyit@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Prof. Dr. Harun Güngör, Dinler Tarihi, Folklor, Milli Ruh, Dinler Tarihi-Halkbilim İlişkisi, Disiplinler Arası Metot.

PROF. DR. HARUN GÜNGÖR PLACE IN THE STUDY OF TURKISH FOLKLORE

ABSTRACT

Coeval with mankind, and 19 of the first products century studies of national spirit of European nations united around the emerging "folklore" as the name of a branch of science for the first time in Turkey, 20 century used. However, the new period of folklore in our country to take on an independent identity of the department. Ethnology, sociology, social and cultural anthropology, literature, psychology, linguistic, theology, history, history of religion, art history, geography, medicine, law, and so on. Directly or indirectly in relation to other disciplines of folklore department of Turkish Language and Literature is a science that is so rich in unexamined. In this context, the following article next to the main area of expertise is the history of religions at the same time folklorist, Prof. Dr. Harun Güngör, his work as a whole, taking into account to evaluate the classification after. Prof. Dr. Harun Güngör, along with descriptive method of observation technique was also used to draw accurate portrait. Güngör using the comparative method, as well as the most important feature of the Works does research in scientific rigor. Another issue is that the details are examined, taking care of his work is avoided. "The Turkish World" devoted to serve Güngör found in different cities of Turkistan, Turkey as well as in the scientific and cultural studies out the redone the courses and university departments of trained hundreds of Turkish students. Books, articles, conferences, assemblies, lectures, directed by graduate thesis work and his students, Prof. Dr. Harun Güngör appears to be an important place among folklorists.

Key Words: Prof. Dr. Harun Güngör, History of Religion, Folklore, National Spirit, History of Religions Folklore Relation, Interdisciplinary Method.

GİRİŞ

İnsanoğlunun birlikte yaşaması ile ilk örnekleri ortaya çıkan sözlü gelenek ürünleri hakkında yapılan araştırmaların bilimin bir dalı haline gelmesi çok uzun yıllar sonra Batı dünyasında olmuştur. *Avrupalı Soylular* ile *Amerikalı Vahşiler* adı verilen ilkel medeniyetin karşılaştırılması, Avrupa'daki mevcut skolastik düşünce yapısının değişmesinin temelini oluşturur. Folklorun, -Alman Herder tarafından felsefi bir sistem içerisinde şekillendirilen- **milli ruh** kavramı ile birlikte ele alınmasıyla yüzyıllarca başkalarının sömürgesi altında yaşayan milletler için benliklerini ispat etmenin yolu açılmıştır. İlmî manada ilk kez 1846 yılında Thoms tarafından İngiltere'de Atheneum Dergisi'nde kullanılan *folklor* terimi, suya atılan taşın oluşturduğu halkalar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

misali İngiltere, İsviçre, Almanya, İskoçya, Fransa ve Finlandiya gibi ülkeler arasında hızlı bir şekilde yayılmıştır¹.

Ülkemizde folklor çalışmaları Avrupa'dan yaklaşık yüz yıl sonra başlamıştır. Tanzimat Fermanı'ndan sonra romantik milliyetçilik anlayışının bir tezahürü olarak *halka yönelme* hareketi başlatılmışsa da yapılan çalışmalar dönemin şartları nedeniyle ideolojik temeller üzerine oturtulmuş ve ilmi bir gaye güdülmemiştir. İlk kez şair Mehmed Emin Bey tarafından şiirde ifadesini bulan "*Ben bir Türk'üm*" haykırışı, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte zirveye ulaşmıştır. 1913 yılında *halkiyat* bir bilim dalı olarak ilk kez sosyolog *Ziya Gökalp* tarafından kullanılmıştır. Ziya Gökalp'tan sonra ise edebiyat tarihçisi *Fuad Köprülü* ve felsefeci *Rıza Tevfik Bölükbaşı* folklor terimini izah etmeye çalışmışlardır (Yıldırım, 1998:43-69). Cumhuriyet'in ilanının ardından halkçılık ilkesinin gereği olarak devlet içerisinde kurumsal yapılar oluşmasına sebep olan folklor, 1940 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde ders olarak okutulmuş, günümüzde ise müstakil bir anabilim dalı hüviyeti kazanmıştır.

Sosyal ve beşeri bilimlerin ortaya çıkışlarındaki rastlantısal kazalar ve ele aldıkları sosyo-kültürel olguların örtüşmesi veya tasnif amacına yönelik ayırımların sınırlı gerçeklikleri yansıtmasından kaynaklanan eksiklikler gibi nedenlerle tamamının arasında birebir veya kümeleşme bazında mevcut alan, yöntem sorunları vardır. Yoğun çatışmalarla geçen yaklaşık iki yüzyıllık bir sürecin sonunda disiplinler arası çatışmalar günümüzde yerini disiplinler arası çalışmalara bırakmıştır (Çobanoğlu, 2000:34). Bu bağlamda halkbilimini muhtevası gereği sadece Türk Dili ve Edebiyatı içerisinde bir bilim dalı olarak değerlendirmek yanlıştır. Halkbiliminin; etnoloji, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, edebiyat, psikoloji, liguistik, ilahiyat, tarih, dinler tarihi, sanat tarihi, coğrafya, tıp, hukuk vb. bilim dalları ile yakından ilişkisi vardır. Halkbilimi, gerektiğinde bu bilim dallarının yöntem ve bulgularından yararlanır; profesyonel halkbilimci ise elde ettiği saf bilgilere yukarıda sıraladığımız bilim dallarından da faydalanarak ilmi nitelik kazandırır.

Folklorun, disiplinler arası çalışmalara ne şekilde konu olduğunu vurgulayabilmenin yollarından birisi de bu alanda eser vermiş bilim adamlarının çalışmalarını incelemektir. Bu nedenle, yapmış olduğu çalışmalarla ilim dünyasında isminden bahsettiren ve günümüzde dinler tarihi sahasının önemli temsilcilerinden olan Prof. Dr. Harun Güngör'ün kaleme almış olduğu eserlerin doğrudan ve/veya dolaylı olarak halkbilimine sağladığı katkıları tespit ederek yazıya geçirmenin faydalı olacağı düşünülmüştür².

PROF. DR. HARUN GÜNGÖR'ÜN HALKBİLİMİ KONULU ÇALIŞMALARI

Prof. Dr. Harun Güngör, Erciyes Üniversitesi Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi'nde doktora eğitimine başlayarak, Prof. Dr. Hikmet Tanyu'nun danışmanlığında *Gagauzlar (Gagavuzlar)'ın Dini İnanışları Üzerine Bir Araştırma* isimli tezi hazırlamıştır. *Gagauz Türkleri Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı* isimli (Mustafa Argunşah ile birlikte) kitap haline getirilen bu çalışma, Ortodoks Hristiyanlığı benimsemiş Türk topluluğu olan Gagauz Türkleri hakkında Türkiye'de yapılan ilk bilimsel araştırmadır. Sovyetler Birliği döneminde zor şartlar altında yapılan incelemelere dayanan bu çalışma Gagauz Türklerini dünyaya tanıtmaya ve daha sonra (özellikle Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrası) bir model olması açısından çok önem taşımaktadır. İnceleme eserinde teolojik ve folklorik bilgilerin yanı sıra Gagauz Türklerinin yaşadıkları coğrafya, nüfusları, etno-kimlikleri ve tarihleri hakkında önemli

¹Halkbilimi tarihçesi konusunda ayrıntılı bilgi için şu kaynaklara başvurulabilir: Özkul Çobanoğlu (1998), *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları; Dursun Yıldırım (1998), *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları; Öcal Oğuz, vd. (2003), *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*, Ankara: Milli Folklor Yayınları; Öcal Oğuz, vd. (2008), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

² Prof. Dr. Harun Güngör'ün eserlerini ihtiva eden bibliyografyaya makale sonunda ek olarak yer verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

bilgiler bulunmaktadır. Eser, yazılı belgelerin temini, Gagauz Yeri Özerk Bölgesi'ne yapılan araştırma gezileri ve Gagauz Türklerinin Kayseri'ye davet edilerek, onlardan yapılan derlemelerle şekillendirilmiştir. Prof. Dr. Harun Güngör ve Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Gagauz kültürüne yapmış oldukları hizmetlerden dolayı 19 Ağustos 2012 tarihinde Gagauz Devlet Başkanı Mihail Formuzal tarafından devlet nişanı ile onurlandırılmışlardır.

Prof. Dr. Harun Güngör, daha önce muhtelif dergilerde yayınlanmış olan makalelerini ve çeviri yazılarını bir araya getirdiği “*Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*” isimli eserinde ise Türk Dünyası'nın farklı yerlerinde yaşayan Türk boyları arasında yaygın olan inanışları farklı açılardan değerlendirmektedir. Eserde yer alan makalelerin her biri ayrı önem arz etmektedir. Özellikle “*Eski Türk Dininin İsimlendirilmesi*” başlıklı makale muhtevası itibarıyla Eski Türklerin Şamanizm'e inandıklarına dair iddialara bir cevap niteliği taşımaktadır. Prof. Dr. Harun Güngör, “*Burada bir hususu özellikle belirtmek gerekir. O da Şamanizm'in bir din olması ile bir dinde Şamanî unsurların bulunup bulunmadığı konusunun birbirinden ayrılmasıdır. Zira bir dinin Şamanizm olması ayrı, bir dinde Şamanî unsurların bulunması ayrıdır.*” (Güngör, 2008:24) şeklindeki ifadeleri ile Şamanizm'in Eski Türk dininin sadece bir boyutunu oluşturabileceğini söylemiştir. Güngör, aynı makalesinde “*Türklerin ve Moğolların dininde geç dönemde ortaya çıkan düalizmin, Maniheizmin ve Paganizmin başarılı şekilde yan yana yaşamalarından kaynaklanıp kaynaklanmadığını*” (Roux, 2011: 30) sorgulayan J. P. Roux'un, Eski Türk dinini monoteizmle ve politeizmle iç içe girmiş bir henoteizm olarak nitelemekte olduğundan da bahsetmiştir. Güngör'e göre J.P. Roux'un bu konuda yürütmüş olduğu fikir yanlıştır. Çünkü bu çıkarım, Hristiyan monoteizmini Eski Türk dinine uygulamak gibi bir davranış sergilemektedir. Bu görüşü benimsemek mümkün olmadığı gibi, onu henoteizm olarak nitelemek de imkânsızdır. Güngör'e göre, aynı mantıkla Gök Tanrı ekseninde şekillenmiş olan Eski Türk dini monoteizmini Hanıfılık/Haneflik olarak isimlendirmek de yanlıştır. Bu yanlış ve farklılıkların birinci sebebi; Eski Türk Yazıtları'nın farklı değerlendirilmesinin yanında çok geniş bir coğrafi alanda yaşayan Türk kavimlerinin herhangi birinde tespit edilmiş inanışların genelleştirilmesi; ikinci sebebi ise, dinin kendi terminolojisi dışında, hemen hiç kullanmadığı terim ve terminoloji ile adlandırılması yoluna gidilmesidir. Eğer bir din kendi terminolojisi dışında başka bir dinin terminolojisi ile izah edilirse, bu durum izah edilen dini o dinin kalıpları arasında hapsedmek anlamına gelir ve söz konusu dini anlaşılmaz duruma sokar (Güngör, 2008:27). Bahse konu eser ile benzer nitelikleri bulunan başka bir eser ise Türk Din Etnolojisi'dir. Eserde, Eski Türk dini, “*Gök Tanrı temelinde yazılı bir kaynağa dayanmaksızın, kendi iç kültürel dinamiklerinden doğan ve kuşaklar boyu aktararak günümüze kadar ulaşan, gelenek ve göreneklerle şekillenmiş inanç ve pratikler bütünü*” (Güngör, 2012:21) şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımdan da anlaşılacağı gibi Eski Türk dini sözlü kültür üzerine inşa edilerek, geleneksel niteliği olan inançlarla vücut bulmuştur. İnanış esaslı gelenekler, günümüzde İslamî bir kimlik ile kendine has bir inanç çatısı meydana getirmiştir. Bu çatı altında yaşayan Anadolu insanı, geleneksel bir kabul anlayışı ile Eski Türk dinini, doğum, evlenme, ölüm gibi hayatın geçiş dönemlerine ait ritüellerin temeline koymuşlardır. Prof. Dr. Harun Güngör'ün Türk din etnolojisi üzerine yapmış olduğu çalışmalar halk arasında yaşayan inanışlarının tespit edilip, yorumlanması konusunda genç araştırmacıların bilimsel birikimlerinde önemli kazanımların oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Prof. Dr. Harun Güngör'ün Prof. Dr. Ünver Günay ile birlikte kaleme aldıkları ve günümüzde de Türk din tarihi konusunda yapılmış en teferruatlı çalışma olarak kabul edilen “*Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dinî Tarihi*”/“*Türk Din Tarihi*” isimli eser özellikle din tarihi araştırmalarında başvurulacak kaynakları yansıtmaları açısından araştırmacılara önemli bilgiler vermektedir. Kitabın girişinde böyle bir çalışmanın sadece bir metot ile incelenemeyeceği vurgulanarak, “*disiplinler arası*” metottan istifade edildiği söylenmiştir (Günay ve Güngör, 1998: 10). Kitapta, Eski Türk inanışları içerisinde ikincil derecede kutsallar olarak sınıflandırılan *Tabiat*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Kuvvetlerine İnanma ve *Atalar Kültü* gibi yaygın inanışlar, Gök Tanrı'nın *deus otiosus* sürecine bağlı olarak tarihi örnekler içerisinde izah edilmiştir. Türk din tarihi ile ilgili kaynaklar ise *Çince, Türkçe, Arapça ve Farsça, Batılı ve Çağdaş Kaynaklar* olmak üzere dört başlık halinde toplanıp değerlendirilmektedir. Günay ve Güngör, Türklerin dini hakkında ilk bilgileri ihtiva eden Çin kaynaklarının en önemlileri arasında *Vey-şu* ve *Suy-şu* adı verilen yıllıkları, Çinli seyyahların seyahatnamelerini -özellikle de Çin elçisi Wang-Ti'nin *Uygur Seyahatnamesi*- zikretmektedir. Eski Türk dini ile ilgili temel Türkçe kaynakların, *Hoytu Tamir Yazıtları* ile *Yenisey ve Orhun Abideleri* isimli kitabeler olduğunu belirten yazarlar, Orta Asya'da Nasturiliğin yayılması hakkında *Singon-Fu Kitabelerine*, Uygurların Mani dinini kabulü hakkında ise *Kara-Balasagun Kitabesi*'ne dikkati çekmektedir. Ayrıca, Eski Türk inanışları, dini, örf ve âdetlerinin tespiti ile ilgili olarak Kaşgarlı Mahmud'un *Divanû Lugati't-Türk*'ü, Yusuf Has Hacıp'in *Kutadgu Bilig*'i ve Oğuzların *Dede Korkut Kitabı*'nın da önemli kaynaklar olduğu belirtilmektedir. Firdevsî'nin Gazneli Mahmûd'un sarayında Farsça kaleme aldığı 65000 beyitlik "*Şehnâme*"sine ayrıca önem veren Güngör, *Türk Bodun Bilim Araştırmaları* isimli eserinde Şehnâme ile ilgili bir çeviri makale yayınlamıştır (Güngör, 2008:252). Prof. Güngör'ün kaynaklar konusunda vermiş olduğu bilgiler sadece bu eseri ile sınırlı değildir. Diğer eserlerinde de (özellikle Türk Bodun Bilim Araştırmaları ve Türk Din Etnolojisi) Türk dininin kaynaklarından ziyadesiyle istifade etmiş, daha da önemlisi kaynaklara ulaşabilme konusunda araştırmacılara ilmi bir yol çizmiştir.

Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri isimli eser, aralarında Prof. Dr. Harun Güngör'ün de bulunduğu Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hocalarından oluşan bir komisyon tarafından yayına hazırlanmıştır. Ziyaret fenomeni, Türk insanı için ayrı bir önem taşımaktadır. Ülkemizin doğusundan batısına her bölgesinde karşımıza çıkan ziyaret yerleri sadece taş binalardan ya da yapılardan oluşmazlar. Bazı mekanlar, taşlar, ağaçlar, evler veya sular çevresindekilere göre daha kutsal kabul edilmektedirler. Oralar, yaşayan halk tarafından daha büyük bir kutsiyet izafe edilmiş yerlerdir. Ziyaret inanışı İslâmî çatı altında gösterilse de temelinde geleneksel Türk inanışlarının da bulunduğunu unutmamak gereklidir. Bu nedenle "*Geleneksel Türk Dini içerisinde bulunan atalar kültü inancı ile ziyaret kültü arasında doğrudan ilişki kurmak mümkün olmasa da arasındaki paralelliği de göz ardı etmemek gerekir*" (Güngör, vd. 2001:110). Ziyaret fenomeninin psikolojik ve sosyolojik sebepleri bulunmaktadır. İnsanlar maddi ve manevi nedenlerden dolayı buraları belli zamanlarda ziyaret ederler. Burada medfûn zâtlar yöre halkı tarafından kendilerini koruduklarına inanılan ve manevi güçleri bulunan kimselerdir. Ziyaret yerleri; sıkıntılı, ümitsiz, çaresiz ve ruhi bunalımda olan pek çok insan için psikolojik tatmin merkezidir. Çocuk sahibi olmak, bir işe girmek, sınavları kazanabilmekvs. gibi amaçlarla başvurulun ziyaret yerleri, toplum için aynı zamanda bir *umut merkezi* olma işlevine sahiptir.

Prof. Dr. Harun Güngör'ün halk edebiyatı ile ilgili düşüncelerini ihtiva eden makaleleri de vardır. "*Gagauzlarda Tepegöz Efsanesi*", "*Gagauz Bilmeceleri*", "*Çuvaş Folkloru ile İlgili Notlar*", "*Karamanlıca Bir Kitabe*", "*Karamanlıca Üç Kitabe*", "*Kayseri, Niğde ve Nevşehir Yöresinde Karamanlıca Kitabeler*", "*Orta Asya'da Yaşayan Gagauzların Folklorları Üzerine Bir Araştırma*", "*Şehnâme'de Türkler*" "*Seyyid Lokman ve Oğuz-Nâmesi*" başlıklı makalelerde verilen bilgiler doğrudan halk edebiyatı konularını içermektedir. Prof. Dr. Harun Güngör, bu inceleme yazılarında özellikle ağız araştırması yapan dilciler, kültür ve din tarihçileri, etnografyacılar için büyük önem taşıyan konular olduğunu da ifade etmektedir. Çünkü Harun Güngör'e göre hangi konu olursa olsun bunu sadece bir dinler tarihçisinin, dilcinin ya da bir etnoloğun incelemesi yeterli değildir. Ele alınan konunun farklı açılardan incelenmesi araştırma konusunun da tamamlanması anlamına gelmektedir.

Prof. Dr. Harun Güngör, sohbet ederek öğretmeyi çok iyi bir şekilde tatbik edebilen bir eğitimcidir. Tahkiyeyi seven üslubu, konulara yaklaşırken klasik olanın dışına çıkması ve öğrenciye dersi sevdirek iştiraki sağlayan kişiliği Güngör'ün öğrencileri üzerindeki etkisini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

artırmıştır. Bu nedenle, Prof. Dr. Harun Güngör öğrencileri için önemli bir modeldir. O'nun elinde yetişen ve şu anda Türkiye'nin farklı üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalışan öğrencilerinin eserleri incelendiğinde de sadece dinler tarihi alanında değerlendirilmeyecek kadar zengin bir hazinenin olduğu görülür. Bu eserler arasında Harun Güngör'ün danışmanlığını yaptığı ve halkbilimi ile doğrudan münasebeti bulunan tezler vardır. Tezlerde genel manada halk inanışları, Alevi-Bektaşî inanışları, toponomi, kurban kültü, ziyaret yerleri ile ilgili inanışlar, tarihi Türkçe metinler, mitoloji, Şamanizm gibi konular işlenmiştir. Bu tezleri şu şekilde sıralayabiliriz: Adem Tutar (1992), *Dede Korkud Kitabı'nda Dini Motifler*; Davud Kılıç (1992), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne Göre 17.yüzyılda Anadolu'da Din*; İskender Oymak (1994), *Malatya ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*; Firdevs Güneş (1995), *Türklerde Defin Merasimi*; Mustafa Caner (1996), *Sarioğlan Yöresi Alevi-Bektaşî İnançlarının Tespit ve Değerlendirilmesi*; Nihat Kurtoglu (1997), *Tomarza ve Çevre Yerleşim Merkezlerinde Yer Adları (Toponimi) ve İnanç İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*; Saim Ayata (1997), *Kayseri Merkezinde Meskûn Abdalların Dini İnanışları Üzerine Bir Araştırma*; Ahmet Kaldırım (1997), *Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*; Osman Bağcı (1998), *Yozgat ve Çevresinde Ziyaret Yerleri Üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma*; Metin Yurteri (1999), *Kırşehir ve Çevresinde Ziyaret Yerleri Üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma*; Dilşat Atik (2001), *Eski Türklerde Kurban İnanışı ve Uygulamaları*; İlyas Eren (2001), *Çayıralan ve Çevresindeki Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*; Ayhan Zeki (2002), *Çubuk ve Çevresinde Halk İnanışları Üzerine Bir Araştırma*; Abdurrahman Filiz (2006), *Çayıralan (Yozgat) ve Çevresinde Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar*; Özlem Andaç Şahin (2006), *Gaziantep'te Yaşayan Barak Türkmenlerinin İnanç, Adet ve Geleneklerinin Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*; Huzeyfe Sayım (1993), *Muhtelif Dinlerde Yaratılış Olayı*; Şükrü Uslu (1997), *Dini Pratikler Açısından Türklerde Kam ve Kamlık*; Ali Selçuk (2003), *Mersin Yöresi Tahtacılarının Dini İnanç ve Uygulamaları*; Mahmut Doğrusöz (2005), *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*; Saim Ayata (2006), *Kırşehir Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma*; Min-Jiyang, *Türk ve Kore Halklarının Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*.

Prof. Dr. Harun Güngör, kültür birlikleri meydana getiren Türk insanının çeşitli kurallarını ve hayat izlerini *synchronique* (zamanın belli bir dönemindeki olguları bütünüyle ele alan) bir yöntemle incelemesinin yanında, yazılı belgelerden yararlanarak, *diachronique* (tarihi süreci izleyen) yöntemi de araştırmalarında kullanmıştır. Güngör, Türk topluluklarının dinî inanışları üzerinde araştırmalar yaparken, sadece dinler tarihi metodolojisi ve kaynaklarından yararlanmamıştır. O, incelediği Türk topluluğunun, coğrafyası, konuştukları dili, tarihi, halk edebiyatı gibi geniş çerçevesi ile Türkoloji'nin içerisindeki diğer bilim dallarından da ziyadesiyle istifade etmiştir.

Prof. Dr. Harun Güngör *deskriptif metodu* yapmış olduğu çalışmalara başarıyla uygulamıştır. En basit tanımı ile deskriptif metod, dinî olayların gözleme dayalı olarak kavranması, tanımlanması ve yazıya geçirilmesidir (Gökçe, 1992:30-31). Bu bağlamda deskriptif metod doğru portre çizebilmek için aynı zamanda gözlem tekniğinin kullanılması işidir. Yani deskriptif metod ile gözlem tekniği birbirlerini tamamlayan bir yapı içerisinde dirler. Kaleme almış olduğu eserlerde, öncelikle derleme yapacağı kişilerle samimi bir ortamda sohbet etmeyi tercih eden Prof. Dr. Harun Güngör, yapmış olduğu mülakatlarda da yönlendirmelerde bulunmaktan kaçınmıştır. Güngör, böyle bir yol izleyerek, kaynak şahısların herhangi bir endişe taşımasının da önüne geçmiştir. Aynı zamanda derleme yaptığı kişiler konusunda da seçici bir tutum izlemek yerine, toplum içerisinde bilgi sahibi olan herkesten faydalanmış, böylelikle kaynak şahısların kimliklerinden ziyade vermiş olduğu bilgileri göz önünde bulundurmıştır. Tabii olarak sahaya çıkmadan önce o bölgeyle ilgili yazılı kaynaklardan istifade eden Güngör, elde ettiği bilgileri yeniden yorumlayarak farklı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

sonuçlara ulaşmıştır. Bu önermeleri tez şeklinde sunabilmek için hususiyetle din ve tarih; genel manada ise sosyal bilimlerin farklı disiplinlerindeki eserlerden yararlanmıştır. Elde edilen bilgileri yorumlamadan önce, o günün şartlarını da mutlak suretle irdelemiş, böylelikle inanışların altında yatan temel sebepleri ortaya çıkartmaya çalışmıştır.

Prof. Dr. Harun Güngör'ün eserlerinde dikkat çekici başka bir husus ise gereksiz teferruatlardan kaçınmış olmasıdır. Kitapları/makaleleri kaleme almadan önce çizmiş olduğu planın dışına çıkmamaya özen gösteren Güngör, çıkarım merkezli bir yaklaşım sergilemiştir. O, daha önce yazılanları aynen kabul etmek yerine istifade etmeyi tercih etmiştir. Bizzat kaynaklara giderek bilgiler toplamış, daha önce yazılanlar içerisindeki bilgi yanlışlıklarını da ayıklamıştır. Prof. Dr. Harun Güngör, araştırmalarında tarihin bölünmez bütünlüğü içerisinde kalmış ve mevcut kaynakları kullanarak olaylara objektif yaklaşmıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak Prof. Dr. Harun Güngör asıl ilgi alanı dinler tarihi olmakla beraber aynı zamanda bir folklorcudur. Kültür dairesi içerisinde incelediği Türk toplulukları ile ilgili elde ettiği bilgileri değerlendirirken *disiplinler arası* çalışmıştır. Halk inanışlarının tespit edilip, yorumlanmasında hatta farklı bölgelerdeki inanışların mukayese edilerek çeşitliliklerin ortaya çıkartılmasında fenomenolojik bir yaklaşım sergilemiştir. Makalede bir kısmı tahlil edilen bu çalışmaların, araştırmacılar tarafından *referans eser* olarak okunmasında fayda vardır. Kitaplar/makaleler okunurken sadece muhteva bilgileri değil; aynı zamanda eserin nasıl bir plan doğrultusunda kaleme alındığı, hangi metotların ne şekilde kullanıldığı ve en önemlisi muhtevanın nasıl yorumlanarak sonuç çıkartıldığına dair bilgilerin de gözden kaçırılmaması gereklidir. Prof. Dr. Harun Güngör, neden-sonuç ilişkisi içerisinde konuyu ele alışı, çoğulcu ve objektif yaklaşımı, daha önce yazılanları tekrarlamak yerine sorgulamayı tercih etmesi ve disiplinler arası metottan ziyadesiyle istifade etmesi ile farklı bir portre çizerek, Türk kültürüne hizmet etmiş ve etmeye devam etmektedir.

EK- PROF. DR. HARUN GÜNGÖR BİBLİYOGRAFYASI

I-Kitapları

- 1) *Gagauz Türkleri(Tarihi, Dil, Folklor ve Halk Edebiyatı)*, Ankara, 1991. (M.Argunşah ile birlikte)
- 2) *Dünden Bugüne Gagauzlar*, Ankara, 1993. (M. Argunşah ile birlikte)
- 3) *Gagauzlar (Gagauz Türklerinin etnik yapısı, nüfusu, dili, dini, folkloru hakkında bir araştırma)*, İstanbul, 1998. (M. Argunşah ile birlikte)
- 4) *Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, Kayseri, 1996. (Ü.Günay, Ş Kuzgun, H. Sayım, A.V. Taştan ile birlikte)
- 5) *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*, Ankara, 1997. (Ü. Günay ile birlikte)
- 6) *Laiklik, Din ve Türkiye*, Ankara, 1997. (Ü. Günay ve A. Vehbi Ecer ile birlikte)
- 7) *Milli Bütünlüğümüzün Kaynakları Asya'dan Anadolu'ya Taşınanlar*, Ankara, 1997/1999. (A. Küçük ile birlikte)
- 8) *Gagauzlar*, İstanbul, 1998. (M. Argunşah ile birlikte)
- 9) *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, Kayseri, 1998.
- 10) *Türk Din Etnolojisi*, İstanbul, 2012.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

II- Çeviri Kitapları

- 1) *Basarabyalı Gagauzların Tarihi*, Niğde, 1998. (M.Ciachir'den aktarma)
- 2) *Karşılaştırmalı Mitoloji Işığında İsrail Dini*, (Jules Soury'den Tercüme), (H. İbrahim Açmaz ile birlikte). İstanbul, 2008.

III- Armağan Kitabı

Prof. Dr. Argunşah Mustafa; Prof. Dr. Mustafa Ünal, (2010) *Prof. Dr. Harun Güngör Armağanı*, İstanbul: Kesit Yayınları.

IV- Kitapta Bölüm Başlığı

- 1) 16. Bölüm, “*Eski Türk Dini*”, Yaşayan Dünya Dinleri, Editör: Şinasi Gündüz, Ankara 2007, s. 529-539.
- 2) “*Eski Türk Dininin İsimlendirilmesi Üzerine*”, Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara 1996, s. 34-39.
- 3) “*Göktürk Kitabeleri ve Uygur Metinlerinin İnsani Değer ve Hukuk Açısından İncelenmesi*”, Türklerde İnsani Değerler ve İnsan Hakları. -Başlangıcından Osmanlı Dönemine Kadar-, İstanbul 1992, c. I, s. 202-220.

V- Makaleleri

- 1) “*Türk Toplulukları Hangi Dinlere İnanıyor ?*”, Yesevi Dergisi, Sayı: 10, s. 21-23.
- 2) “*Eski Türk Dini*”, (L. N. Gumilev'den Çeviri), Türk Kültürü, Sayı: 377, Eylül 1994, s. 520-531.
- 3) “*Altay Kavimlerinde Gök Tanrı*”, Türk Kültürü, Sayı: 362, Ankara Haziran 1993, s. 357-368.
- 4) “*Orta Asya ve Kuzey Kavimlerinde Semavi Tanrılar*”, E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, Kayseri 1983, s. 283-287.
- 5) “*La Religion des Turcs et des Mongols*”, Bilge, Sayı: 4, 1995, s. 27-28.
- 6) “*Şamanizm*”, Türk Kültürü, Sayı: 370, s. 125-127.
- 7) “*Şamanizm Türkoyazıcılığın Narodov Sibiri*”, Bilge, 1996, s. 19-24.
- 8) “*Türk Alevi-Bektaşî İnanışlarında Şamanlığın İzleri*”, Erdem, Sayı: 22, s. 224-237.
- 9) “*Uraanghay-Sahalar*”, Bilge, Sayı: 4, 1995, s. 293-299.
- 10) “*Orta Asya'da Mani Dininin Yayılması ve Türk Kültürüne Etkisi*”, E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 6, s. 81-94.
- 11) “*Acari Kelimesi Üzerine*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 57, s. 187-189.
- 12) “*Gagauzlar*”, Bilge, Temmuz 1994, s. 51-52.
- 13) “*Gagauzların Hristiyanlığı Kabulü ve İnanışlarındaki İslamî Unsurlar Meselesi*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 27, 1993, s. 248-254.
- 14) “*Yunan-Bulgar Kilise Mücadeleleri ve Gagauzlar*”, Türk Kültürü, Sayı: 344, 1991, s. 730-733.
- 15) “*Gagauz İnanışlarında Orta Asya Türk Kültürünün İzleri*”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 87, 1994, s. 21-26.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

- 16) “Gagauzlarda Kurban Kültü” X. Türk Tarih Kongresi (Ankara 22-26 Eylül 1986) kongrede Sunulan Bildiriler, C. III, Ankara 1991, s. 743-748.
- 17) “Gagauz İnanış ve Âdetleri ile İlgili Bazı Notlar”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 87, Mart 1994, s. 21-26.
- 18) “Orta Asya’da Yaşayan Gagauzların Folklorları Üzerine Bir Araştırma”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 22, Şubat 1983, s. 183-195.
- 19) “Gagauzlarda Tepegöz Efsanesi”, Türk Kültürü Araştırmaları, 1986, s. 140-142.
- 20) “Gagauz Bilmeceleri”, Milli Folklor, Sayı: 9, 1991, s. 56-58.
- 21) “Çuvaş Folkloru ile İlgili Notlar”, Yesevi, Sayı: 23, s. 22-23.
- 22) “Kama-Ural Çuvaşlarının Yeni Yıl Bayramı Nartukan”, Nevruz ve Renkler, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1996, s. 162-166.
- 23) “Karamanlıca Bir Kitabe”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 33, 1984, s. 95-101.
- 24) “Karamanlıca”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 120, 1996, s. 45-46.
- 25) “Karamanlıca Üç Kitabe”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Ekim 1989, s. 29-31.
- 26) “Şehnâme’de Türkler”, (Krakow’dan Çeviri) E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, s. 289-300.
- 27) “Semerkand ve Buhara’daki Mezar Taşları”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 71, s. 45-47.
- 28) “Kırım Notları”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 71, s. 11-14.
- 29) “Kırımçaklar”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 82, s. 13-22.
- 30) “Moğol ve Kazak Etnografyasından Seçmeler”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 39, 1985, s. 225-229.
- 31) “Süryani Kaynaklarına Göre Türklerin Menşei, Dinî İnanış ve Âdetleri”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 40, s. 77-87.
- 32) “Bir Süryani Metninde Türkçe Goş Terimi”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 28, s. 195-201.
- 33) “Dinler Tarihçisi Olarak Prof. Dr. Hikmet Tanyu ve Türk Dini Tarihi Çalışmalarına Katkısı”, A. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XXXVI, Ankara 1997, s. 521-529.
- 34) “Bahaeddin Ögel’in Türk Din Tarihine Katkıları”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 65, s. 255-260.
- 35) “Kayseri Yöresinde Delikli Taş ve Kayalar”, Milli Folklor, Bahar, Sayı: 17, s. 13-16.
- 36) “Türklerde Kutsal Zaman Anlayışı (Kayseri Örneği)”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 43, s. 38-44.
- 37) “Kayseri’de Yaşayan Uygur ve Kazak Türklerinin Bazı Âdet ve İnanışları”, Milli Folklor, Yaz 1992, Sayı: 14, s. 7-11.
- 38) “Seyyid Lokman ve Oğuz-Nâmesi”, Türk Dünyası Araştırmaları, Ekim 1986, Sayı: 44, s. 91-103.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

- 39) “Şamanizm’de Bitkiler”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Aralık, 2006, Sayı: 240, s.11-14.
- 40) “Batılı Neo-Şamanist Grupların Sosyal Stratejileri”, (Çev: Harun Güngör), Türk Dünyası Tarih Dergisi, Ağustos 2006, Sayı: 236, s.12-17.
- 41) “Ak Din=Ak Cang”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Şubat 2004, Sayı: 206, s. 23-25.
- 42) “LevNikolayeviçGumilev’in Eserlerinde Türklerin Dini Hakkında Bazı Notlar”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Mart 2004, Sayı: 207, s. 43-45.
- 43) “Kayseri Zamantı Vadisinde Resimli Mezar Taşları”, I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri, Kayseri 1987, s. 48-52.
- 44) “Kayseri ve Çevresinde Ateşle İlgili İnanışlar”, Erciyes Yöresi I. Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya Sempozyumu, Kayseri 1991, s. 97-104.
- 45) “Niğde-Nevşehir Yöresinde Karamanlıca Kitabeler”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 168, Aralık 2000, s. 44-46.
- 46) “Gagauzların Kökenleri ile İlgili Tartışmalı Hususlar”, Bilge, Temmuz 1994, Sayı: 1, s. 51-52.
- 47) “Balkanlar’da Kızılbaşlık”, Folklor/Edebiyat, C. VIII, Sayı: XXIX, 2002/1.
- 48) “Uygur Kağan Unvanlarında Kün ve Ay Tengri Kavramlarının Kullanılışı”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı: 50, Şubat 1991, s. 42-46.
- 49) “Hikmet Tanyu ve Türklerin Dini Tarihçesi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.5, Kayseri 1994, s.31-34.

VI- Ansiklopedi Maddeleri

- 1) “Eski Türklerde Din ve Düşünce”, Türkler, C. 3, 2002, s. 261-282.
- 2) “Şamanizm”, İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2006.

VII- Yönettiği Tezler

Yüksek Lisans Tezleri

- 1) Kadir Albayrak , (1991) *Eski Türk Dini Tarihi Açısından Ziya Gökalp'in Eserlerinin Tedkiki*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 2) Abdülkâki Bilgin,(1991)*Kütüb-i Sitte'de İslamiyet Dışında Adı Geçen Dinler*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 3) Abdullah Aykın, (1991)*Fuat Köprülü'nün Türk Tarih-i Dinisi Adlı Eserinin Transliterasyonu ve Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 4) Adem Tutar, (1992) *Dede Korkud Kitabı'nda Dini Motifler*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 5) Davud Kılıç, (1992) *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne Göre 17.yüzyılda Anadolu'da Din*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 6) İskender Oymak, (1994) *Malatya ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 7) Mahmut Doğrusöz, (1994) *İlk Dönem İslam Tarih ve Coğrafyacılarına Göre Türklerin Dini İnanışları (7-12. yy. Arası)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

- 8) Ramazan Işık, (1994) *İslam Öncesi Türklerde Tabiatla İlgili İnanışlar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 9) Bilal Gök, (1994) *Semavi Dinlerde Sünnet Geleneği*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 10) Ali Albayrak, (1995) *Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Eski Türk Dini İnançlarının Tespiti ve Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 11) Sami Kılıç, (1995) *Hikmet Tanyu'nun Dinler Tarihi Bilimindeki Yeri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 12) Firdevs Güneş (1995) *Türklerde Defin Merasimi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 13) Mustafa Caner, (1996) *Sarıoğlan Yöresi Alevi-Bektaşî İnançlarının Tespit ve Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 14) Nihat Kurtoğlu, (1997) *Tomarza ve Çevre Yerleşim Merkezlerinde Yer Adları (Toponimi) ve İnanç İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 15) Saim Ayata, (1997) *Kayseri Merkezinde Meskûn Abdalların Dini İnanışları Üzerine Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 16) Ahmet Kaldırmacı, (1997) *Yahyalı ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 17) Osman Bağcı, (1998) *Yozgat ve Çevresinde Ziyaret Yerleri Üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 18) Metin Yurteri, (1999) *Kırşehir ve Çevresinde Ziyaret Yerleri Üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 19) Dilşat Atık, (2001) *Eski Türklerde Kurban İnanışı ve Uygulamaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 20) İlyas Eren, (2001) *Çayıralan ve Çevresindeki Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 21) Ayhan Zeki, (2002) *Çubuk ve Çevresinde Halk İnanışları Üzerine Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 22) Osman Zinnuri Özsü, (2002) *Osmanlıca İncil-i Şerif ile Tefsiri Adlı Eserin Sadeleştirilmesi ve Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 23) Yasin İpek, (2004) *Mersin Latin-İtalyan Katolik Kilisesi İnanç ve Uygulamaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 24) Fatih Şahin, (2005) *Budizm'de Nirvana Anlayışı*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 25) Abdurrahman Filiz, (2006) *Çayıralan (Yozgat) ve Çevresinde Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 26) Mustafa Tural, (2006) *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Suç ve Ceza Fenomeni Üzerine Dinler Tarihi Açısından Karşılaştırmalı Bir Metin İncelemesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

27) Zehra Şahin, (2006) *Lev Nikolayeviç Gumilev'in Eserlerinde Geleneksel Türk Dini ile İlgili Görüşleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

28) Özlem Andaç Şahin, (2006) *Gaziantep'te Yaşayan Barak Türkmenlerinin İnanç, Adet ve Geleneklerinin Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doktora Tezleri

1) Huzeyfe Sayım, (1993) *Muhtelif Dinlerde Yaratılış Olayı*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

2) Kadir Albayrak, (1995) *Keldânî Kilisesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

3) Hayrettin Şahin, (1996) *Osmanlı Arşiv Vesikalarına Göre II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı-Ermeni Patrikhanesi Dini İlişkileri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

4) Şükrü Uslu, (1997) *Dini Pratikler Açısından Türklerde Kam ve Kamlık*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

5) Ali Selçuk, (2003) *Mersin Yöresi Tahtacılarının Dini İnanç ve Uygulamaları*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

6) Mahmut Doğrusöz, (2005) *Kayseri ve Çevresinde Su ile İlgili İnanç ve Uygulamalar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

7) Saim Ayata, (2006) *Kırşehir Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

8) Min-Jiyang, *Türk ve Kore Halklarının Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda çalışma devam ediyor).

KAYNAKÇA

ARGUNŞAH Mustafa; Mustafa Ünal (2011), *Prof. Dr. Harun Güngör Armağanı*, İstanbul: Kesit Yayınları.

ÇOBANOĞLU, Özkul (2000), *"Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni"* Folklor ve Edebiyat, C.VI, S.24, s. 27-42.

GÖKÇE, Birsen (1992), *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Savaş Yayınları.

GÜNAY, Ünver; Harun Güngör (1998), *Türk Din Tarihi*, Kayseri: Laçın Yayınları.

GÜNGÖR, Harun; Ünver Günay; Abdulvahap Taştan; Huzeyfe Sayım (2001), *Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

GÜNGÖR, Harun (2008), *Türk Bodun Bilim Araştırmaları*, İstanbul: Kum Saati Yayınları.

GÜNGÖR, Harun (2012), *Türk Din Etnolojisi*, İstanbul: IQ Sanat Yayınları.

ROUX, J. Paul (2011), *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, (Çev. Aykut Kazancıgil), İstanbul: Kabalcı Yayınları.

YILDIRIM, Dursun (1998), *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

